

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОМУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ БОЛГАШ
НЫЗЫЛ ХОРАЯ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТ БОЛГАШ НЫЗЫЛ ХОРАЯ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1957
АПРЕЛЬ
14
ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 75 (3787)
Өртөз 20 коп.

Областың ховуларында (1 арын).
Тыва автономнуг областың бүгү колхозчуларына, МТС-териниң болгаш совхозтарының ажылдакчыларына, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглеринге, көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының чөвүлел хуралының киржикчилериниң кыдыры (1 арын).
Октябрының 40 чыл оюнга СЭКП ТК-

БОГУНГУ СОЛУНДА:

нын чанында марксизм-ленинизмниң институту (1 арын).
Албанияның Улус Республикасының чазак-партия төлээлериниң Москвада келгени (1 арын).
Көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин болгаш белеткээрин улам ылай көзүндүр дөш (2 арын).
А. Полянов.— Ажылчы чоннар ортузунга политиктиң ажылды экижилер (3 арын).

С. Тамба.— Нийти саннарның артында чалгынын туур четпестер (3 арын).
Совет-кыдат садыг харылдааларында (4 арын).
«Грецияның иштиги херектеринге каржы холгаарлаашкын» (4 арын).
Америк монополияларның кончаларының өтүп турары (4 арын).
КИНО: О. Омонгол.— «Чылгычмын ыры» (4 арын).

Күш-ажылчы чаа-чаа тиилелгелер дээш!

Улуг Октябрының 40 чыл оюнга уткуштур совет кижилер кестүү көрбөөн күш-ажылчы көдүрүшкүн-биле бар чыдар. Ол кайгамчыктың күңгү аалар болурун бүгү улустун чарымына бистиң областың көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилери иленилгилер киржи турар. Оон тодаргай херекчи болза, чокта чаа болуп эртен областың көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының чөвүлел хуралының киржикчилериниң областың бүгү колхозчуларына, МТС-териниң болгаш совхозтарының ажылдакчыларына, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглеринге кыдыры болуп. Ол кыдырыны бо солунда парлаан.

Областың колхозтарына болгаш совхозтарына көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин болгаш белеткээрин дык көзүндүр дөш, алдыгы беш чылдың оонааларын хуусаа бетинде күөсөдир дөш, Улуг Октябрының дөртүн чыныкта төлөптүг ужуражыр дөш бүгү-ле черлерге социалисттик чарышты калбарырын кыдырыда саналавшаан, мал ажылынын, чер ажылынын болгаш тулуг талазы-биле бо чылын күөсөдир тодаргай сорулгаларын айткан.

Малдың баш санын өстүрер болгаш оң продукттуулун бедилер талазы-биле кыдырыда угуз сорулга салдыган. Эртен ажыл-агый чылы-биле дөңсөргө колхозтарга эрт бүдүрерин 47 хуу, сүтү 58 хуу, дүктү 47 хуу, совхозтарга эртти 69 хуу, сүтү 25 хуу, дүктү 44 хуу көзүндүр. Бо дөңсө угуз болгаш харысалгалыг сорулга. Ынчалза-даа бисте ажылдакчылар турар кулавырларын четче ажылдаарының кемчелерин алыр болза, район бүрүз, колхоз, совхоз бүрүз чүгө куруне планын эвес, харын бодунга алган бедилген хүдээлгелерин чедиргилерин күөсөдир болуп дөңсө чөвүлел хуралың иленилгенден санал бергенер бүгү барымдалар-биле чугаалап турганар. Ам хамык ужуз бар аргаларын болгаш кулавырларын мергежилдиң ажылдаарында, органикакы ажылды күөсөдир.

Эт бүдүрерин болгаш ону күрүне дужаарын көзүндүр талазы-биле хүдээлгелер күөсөдир чеге чугула чүгүл малды олардың семиртири, хаван эдилең үлүг-хуузу көзүндүр болуп. Ынчанга колхоз, совхоз бүрүзүне мыйыстыг бола малды болгаш тээр малды олардың семиртириниң органикакы кемчелерин амдыгааштан эгелээр керек. Хаван ажылы сайырадыры, ылаңгыя дунгуз хаваннардан хей төл алыр, хаваннарды семирти азыралга тургузары өргөжөчүгүз. Эртен чылын олардың семиртиге мыйыстыг бола малын баш санының хонуга демелде деңизин 1,2—1,5 кг чедирген Чөөн-Хемчик районун Сталин аттыг колхозунда Х. Тиртыс, Улуг-Хем районун «Бүш-ажылдың хосту» колхозунда Т. Сундуй ышмак мурнакчыларын дуржулгазын бүгү черлерге негелдери чугула.

Сүт саалдазын, дүк кыргылазын бедилерин, малдың чаш төдүн бүрүн камгалап алырының таабы-биле кыдырыда бедик хүдээлгелерин айткан. Бо сорулгалар чүгө мурнакчылары-биле эвес, а район, колхоз, совхоз бүрүзү.

Областың көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының чөвүлел хуралының киржикчилери көдээ ажыл-агыйның бүгү, ажыл-ишчилериниң күрүнега хүндүгү болгаш харысалгалыг хүдээлгелерин салгандыр. Ынчалза-даа кыдырыг үндүрер, хүдээлгелер алыр херектиң чүгө эгези, а кол чүве болза ону херек кырыга ботландырыр органикакы болуп. Ынчанга районнарның партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органдарының удурутур, органикакы ажылының денелени бедилери оң чугула.

Октябрының социалист Улуг революцияның байырлалына күш-ажылчы чаа-чаа чедиргилер дөш областың ажылчы чоңуузу угуз көдүрүшкүн улам хайнытырып, чогадыкчы иленилгилер хөгжүдери, оларга масса-политиктиң ажылды күөсөдир, социалист чарышты калбарыры — партия органикакыларын күдээлгелер. Кол чүве — чарышты масалыг болгаш үр-түннелди болдуруп дөш оң чорудулгазын удурутур болуп.

Төрөн чуртка тарааны, ээти, сүтү, дүктү болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа продуктуларын улам хейу-биле берзелинер!

Тыва автономнуг областың бүгү колхозчуларына, МТС-териниң болгаш совхозтарының ажылдакчыларына, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглеринге, көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының чөвүлел хуралының киржикчилериниң КЫЙГЫРЫ

Эртен эштер! Тыва автономнуг областың көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилери, бүгү совет улус ышмак, көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин көзүндүр дөш кайгамчык угуз көдүрүшкүн-биле демисежиң турарлар.

СЭКП-ниң XX съездинин төгүдүг шийтирлерин боттандырышпаан, Тываның эр, херөөжөн колхозчулары, МТС-териниң болгаш совхозтарының ажылдакчылары, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемнигтери 1956 чылда көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин болгаш белеткээрин көзүндүр талазы-биле чамык ажылдарын кылган.

Колхозтар, болгаш совхозтар тарааны, мал ажылынын продуктуларын бүдүрерин элөөн көзүндүр дөш, ол чорук күрүнега пландан дашаар 1 миллион ажыл пуд тарааны дужаар болгаш садар, сүт, эт, дүк белеткээриниң болгаш садарының планын ажыр күөсөдир арганы берген.

СЭКП Төп Комитетиниң болгаш Совет чазактың бистиң областа хун-бүрдө дулаамчымын база областың көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилериниң эрес-шудуругу күш-ажылының ачымында ындыг түннелерин чедип алган бис.

Малдың быжыг чем суутун хандыр сорулга-биле колхозтарга болгаш совхозтарга мал чеми култураларын тармагын 30 муң га, оң иштинде кууруузын 8 муң га чедирер. Колхозтарга ситенин бир улуг малга 20 центнерден болгаш шыгыг кемчирер эгээр-сүтүр некеке 10 тонна-да, а совхозтарга ситенин 25 центнерден, шыгыг кемчирер бир некеке 10 тоннадан эвөөн эвес оонажыр кылдыр белеткээр.

Электромеханиктиң кыргыла-биле колхозтарга 350 муң болгаш совхозтарга 23 муң хойларын кыргылар. Фермаларга улуг күш үнер ажылдарын механизацияларын болгаш мал ажылында үрелер ажылын күөсөдир.

Колхозтарга 2500 чуртталга бажынарын, 171 муң баш мал кирер мал кажаларын болгаш 34 муң тонна кирер силос тулугларын тулар болгаш ажылдап дужаар.

ЧЕР АЖЫЛЫНЫҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

1957 чылда бүгү көдээ ажыл-агый култураларының дүжүтүвү дык бедилерин чедип алыр. Бүгү көдээ ажыл-агый ажылдарын органикакы болгаш бедик шынарыг чорудурышса, эрте тарым тарак култураларының тармагын 8—10 ажал хүннеринде бедик агротехниктиң денелге эрттиреринде онза күчөөнөйи салыр. Чер ажылынын култураларын бедилер, сугаттыг черлерде тарылгаларың чайгы сугтарылгазын ийи капат чорудар, 1958 чылда тарылгаларын чүгө сугаттыг үренин-биле тарымын хандырар төлөдө, бо чылын үренин чүгөсөдирге эң дөңсө райончуткан сорттарын тарым, уюбренелерин чып төгери күөсөдир болгаш тарылгаларың амдыгааштан органикакы. 1956 чыл-биле дөңсөргө тараанын нийти чымдызын колхозтарга 28 хуу, совхозтарга 15 хуу көзүндүр, а тарак култураларының бир гектарында колхозтарга 12, совхозтарга 13, колхозтарга болгаш совхозтарга картофелың бир гектарында 125, ногаалардан 200 центнерден эвөөн эвес дүжүтү алыр. Тараа култураларының дүжүтү 10—15 ажал хүннеринде чидирг чокка асаал алыр, ангылап ажап алыр арганы калба-биле ажылдаар.

Трактор ажылдарының планын 110 хуу күөсөдир, 1958 чылдын тарылгаларыңа четирг кемчөөлүг черин белеткээр. Трактор ажылдарының бот-бүсөин 10 хуу чидирер, кывар чүдүзү 3 хуулан эвөөн эвеси камнап алыр.

Тараа дужаарының планын 1957 чылдын сентябрь 20-де, а эт, сүт болгаш дүк белеткээриниң база садарының планын октябрь 1-де күөсөдир хандырар. Күрүнега пландан дашаар 600 муң пуд тарааны, 1000 тонна ээти, 1500 тонна сүтү болгаш 50 тонна дүктү дужаар.

Бо хүдээлгелер черде күөсөдир болуп. Тараа, эт, дүк, сүт бүдүрерин көзүндүр угуз кулавырлар бисте бар. Сорулга болза, ажыл-агый бүрүзү бар кулавырларын харын улам дөдүр ажылдаарында болуп турар.

Эртен эштер! Бистер, областың чөвүлел хуралының киржикчилери бүгү колхозчулар-биле, МТС-териниң болгаш совхозтарының ажылдакчылары-биле, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемнигтери-биле калы, бүгү совет улус-биле калы бо чылын бүгү улустун байырлазы — Октябрың социалист Улуг революцияның 40 чыл оюнга демделгээр бис. 1957 чылда Халасаның көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилери-биле социалист чарышка бүгү көдүрүшкүн талазы-биле бирги чери чаалап алыр дөш, көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин көзүндүр талазы-биле СЭКП-ниң XX съездинин Директиваларын күөсөдириниң херөөн шийтирлерин эргилден бүгү-ле черлерге чедип алыр дөш бодурустун бүгү күштериниң болгаш херекчилериниң мобилизациялар!

Албанияның Улус Республикасының чазак-партия төлээлериниң Москвада келгени

Совет чазактың болгаш СЭКП Төп Комитетиниң чазак-партия төлээлериниң Москвада келгенин 11-де Москвада байырлаң чоруду-биле чедип келгенер.

Ажыл-агый улустун төлээлери Москваның калыңаар-даа аажок чиректин ханымын болгаш чымын-биле уткаанар. Наймсалдың Киев вокзалыга чоруткан куудуучулар ол хүн байырлаңгын хейр кире берген турган.

Ажылдарын уткуш алыр-биле вокзалга Москваның бүдүрүлгелериниң ажыл-ишчилери болгаш албан-жаакчылары, журналисттериниң, хей-ниги органикакыларынның төлээлери, дипломаттыг өрүстүң кежигүнери, Албанияның Улус Республикасының Москвада элчин чериниң амдыгаашчылары, совет болгаш даштын журналисттер чыгышпаар.

Эштер Н. А. Булганин, Г. М. Маленков, А. И. Микоян, В. М. Молотов, Н. С. Хрущев, Д. Т. Шенников, Н. Н. Поспелов, РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлениниң Даргазы М. А. Яснов вокзалга чедип келгенер.

Киевтен келген поезд перронче чокшупал орган. Совет чазактың болгаш Коммунист партияның удурутчулары алчыларга чиректин ханымын байыр чедирер, оларның-биле байырлаңгын хоз туушканар.

Албанияның Улус Республикасының чазак-партия төлээлериниң составында Министрлер Чөвүлениниң Даргазы Мехмет Шеху (төлөөлөрүн баштыны), Албанияның Күш-ажыл партиясының Төп Комитетиниң Бирги секретары болгаш Улустун хуралының Президиум кежигүнү Энвер Ходжа, Министрлер Чөвүлениниң Даргазы Бирги ораамчы болгаш Күрүнега план комиссарының даргазы Спиро Елеца, Албанияның Күш-ажыл партиясының Төп Комитетиниң секретары Рита Марко, Даштын Херектер Министри Бек Шитла, Чырымышкын болгаш култур Министри Рамиз Алиа, Албанияның Улус Республикасының Совет Эвиленинде Оңа болгаш Бүрүн эргелгиз Элчин Махали Прифти.

Төлөөлөрүн келгенине алдар кылдыр вокзалдың перронунга хүндүгү танымал чыгаалган, Албанияның Улус Республикасының болгаш Совет Эвилениниң күрүне гимнилерин күөсөдир. Вокзалдың перронунга Албанияның Улус Республикасының Министрлер Чөвүлениниң Даргазы Мехмет Шеху микрофона чедип келеш чүве чугаалап, оң чугаазын чыгышпаар диниттиг адып чаксаакчылары-биле уткаан.

Оң соонда Албанияның Улус Республикасының чазак-партия төлээлериниң кежигүнери болгаш совет куруне ажылдакчылары чүе-чүе москвалык байыр чедиргенине уткуштур автомашиналарга олурупкаш, хоорайның төвүгө чорупканар.

(СЭТА).

Улуг байырлаңга алдар кылдыр

Хоорайның паротурбиналыг электростанцияның тууду амыг уде хай-ишчилериниң чоруп турар. Ол электростанцияны баштайгы элөөн Октябрың социалист Улуг революцияның 40 чыл оюнга чедип ажылдап кириер деп туудуугуз хүдээни алганар.

Чаа электростанцияның энергиятын чүгө Кызыл хоорайның бүдүрүлгелери, чуртаакчылары алыр эвес, харын хоорай чоңуузу колхозтары база алыр. Котелдун каркастарының ханаларын салып тургускан, баштайгы турбинаны чып өстөрүн ам белеткен турар.

Ботельдиктер эштер Харламов, Загородний, электростанция эштер Петров, Бондарев олар улуг байырлаңга алдар кылдыр белеткен хүдээлгелерин боттарына алгаш, күш-ажылды бүдүрүшкүн улам бедилгенер.

— Улуг байырлаңга бедик кылдыр паротурбиналыг электростанцияны баштайгы элөөн хуусаа бетинде ажылдап кириер бис. Ажылдың шынарын улам экижилери бистерниң оң чугула сорулгаларымыздыкы бирөөн — деп туудуугуз чугаалап турар.

Улуг-Хем районун Киров аттыг колхозун туудуугуз Д. Хорлуужаа ниитиниң ажыл-агыйның дык хей туудуугуз кылчыл келген. Колхоз тургустуушпаандан бээр оң туушпаан-на туудуугуз чок. Ол чүгө 1956 чылда беин салганы, гаражын, хаван кажалын болгаш элөөн чуртталга бажынарын туушкан.

Бо туудуугу ам манын кылдыр мийи белеткенине ажаалап, айла 1000 кезек чукуту кеспинан, туудуугу өске-даа ажылдарын кылды турар.

Областың ховуларында

Чөөн-Хемчик районун колхозтарында чаксы хову ажылдары эртен чыдарган органикакы чоруп турар. Ол болза, белеткелди баш бурунгаар хымачалыг болганын, удурутулгазын ажыл-иш тургустуушпаан херекчилер турар. Шык багырып иленилгилер шупту колхозтарга чотугу өйүндө чоруткан, а тарак култураларының чамдызын апрельдин 10-да эгелер берген.

«Искра» колхозун шөдөринде күш-ажыл бедик көдүрүшкүнүг калбарып турар: шык багырышкынын, херөөнге ламарыштыр култивастарын, дискаларын, иленилгилерин чорутушпаан, баштайгы үш хүн ийи агрегат 200 ажыг гектарда кымылгасты чаштырган. Апрель 11-де Ленин аттыг, «Октябрының 30 чылы» колхозтар база тарып эгелээр.

КӨК-ЧЫРАА. (Телефон-биле). Улуг-Хем районда Ленин аттыг колхозту тарылгалыңың шуду бо чылын 2700 гектар чедир калбарар, оң иштинде кымылгасты 1100 гектарга тарыыр. Үренин четчир, чаксы хову ажылынга колхозтуң өске-даа белеткелдери чотугу өйүндө доозулган турган.

Чериниң доңу четче эривөөн ужурунда иленилгилериниң чүгө хүнүз чыгыг-дүш үренине чорутуу турар. Дөлу эвес баштайгы үш хүннерде 807 гектарды шыгы багырышкан. Тарылганы ол колхоз 8 ажыл хүннеринде доозар деп турар.

Улуг Октябрының 40 чыл оюнга СЭКП ТК-ның чанында марксизм-ленинизмниң институту

СЭКП ТК-ның чанында марксизм-ленинизмниң институту Октябр революциясының 40 чыл оюнга уткуштур элөөн каш чугула үндүрүлгелерин белеткен турар. Олар болза, Октябрың социалист Улуг революцияның белеткелиниң болгаш он чорудуларың үренине партияның Төп Комитетиниң документалыг материалдарының чымдалары болуп. Белеткен турар номнарның аразында — «1917—1918 чылдарда РСДРП(б) ТК-ның протоколдары» деп чымдыг бар. 1929 чылда паразаныга дөмөлгөөр чаз чымдыг партияның Төп Комитетиниң бир дугаар парлатынын турар элөөн каш каш документилери бирер. РСДРП(б)-ниң VII апрель конференциясының болгаш VI съездинин протоколдарының каш үндүрүлгезин институт бо чылын база кылды.

Ийи эрге-чарыгың үренине Коммунист партия» база «Улуг Октябрың революциянын тиилелгелер дөш демисе Коммунист партия» деп чымдыглар парлатынын үнер. ТК-ның доктаалары болгаш утуулгалары, Советтериниң большевикчи фракцияларының, фабрика-завод комитеттериниң шийтирлери, РСДРП(б)-ниң черги органикакыларынның утуулгалары, буржуа-демократтыг революцияның социалист революцияже шийтилгезиниң үренине масалар дөш партияның демиселни чырыдып турар чер-черде партия органикакыларынның документилери чымдыгы кирер.

«Октябр революциянын белеткелниң болгаш он чорудуларың үренине чер-черин партия органикакылары-биле РСДРП(б) ТК-ның секретариатының чамдыгы» база «Совет эрге-чарыгың тиилелгелер байрамалыкы-

ның үренине чер-черин партия органикакылары-биле РСДРП(б) ТК-ның секретариатының чамдыгы» деп чымдыглар РСДРП(б) ТК-ның документилери, чер-черин партия органикакыларынның, шериг кезектериниң партия органикакыларынның, полктар комитеттериниң, коммунисттерин, ажылдакчыларын болгаш тараачыларын партияның ТК-зынга чамдыгы кирер.

«Ажыл-агый айтыргыларын талазы-биле СЭКП ТК-ның шийтирлери» деп чымдыглар парлар.

Октябрың социалист Улуг революцияның дугайында В. И. Ленинниң чүдүлери тускай ном кылдыр парлар. 1917 чылда Владимир Ильичиниң амдыралынын болгаш ажыл-чорудулгазын чугула саннарнын хронология парларыга белеткенип турар. В. И. Ленинниң Чогаалдарың долу 55 томнарны белеткээр талазы-биле ажал калбарган. Бо чымдыг төңчүлдө баштайгы томнар парлан үндүрер деп турар. В. И. Ленинниң биографиязын чаз үндүрүлгезин белеткээр талазы-биле ажал чоруп турар.

Юбилей хүнүгө эртем чүдүлериң чымдыгын белеткен турар. Оларны бижиригге Институтуң амдыгаашчыларын ангыла эленилген республикаларда оң филаларынын, а ол ышмак улус-демократиянын чурттарының партия төгүлериң институттарының амдыгаашчылары база киржи турар. Эртем чүдүлериң тышке болгаш чер-черге Октябр революциянын белеткелгине болгаш ону чорудуларың Коммунист партияның революция чырылып турар, а ол ышмак Европаның болгаш Азияның улустарыга Улуг

Ажылчы чоннар ортузунга политиктиг ажылды экижидер

СЭКП-нің ХХ съездининг төөтүгү шийтилерин, алдыгы беш чылдыг планнары амырдалаг чедикшиининг боттандырар төөдө, — партия, совет, ажал-агыл органнын тазыынан улу ажал-агылны ууртууга экижидерин ажалчы чоннарын ортузунга политиктиг ажалды денелди бедирин СЭКП ТК-ның декабрь Плануна негезин. Партия-ажаа бюрүнүн Устав өзүгара эң-не чутула хуалелдеринин бирөөн болза, коммунистерин болгаш бүгү ажалчы чонну политиктиг кичизиндегизин дугайына салгы салгы болур.

СЭКП-нің Бизиз хооромун болгаш партия ага организациалары сөөгү үдө ажалчы чоннарын ортузунга политиктиг ажалды экижидерин тодаргай кемчелерин алган. Партия чырдымшыкынын четкизи чогуур үсүндө четкелетинген. Марксизм-ленинизмдин көзөңкү университетинин 3 курстарында 126 кижи өөренип турар. Хоорайның экономика школаларында бүдүрүгө черлеринин ууртучуларын, план болгаш саң органнын ажалдакчыларын 80 кижи экижидерин турар. Олар неделя санында полит-экономианын, тодаргай экономиканын айтырларын лекцияларын динияп турарлар. Магистрия «Алдыгы беш чылда ажалчы болгаш хоорайның ууртучуларын соруулар», «Улетпүргө күш-ажалын бүдүрүгүчү болгаш оңу бедиринин бруттары» деп лекцияларын эштер Тарасов, Лутанов оңу бедир-шындыгы номчу, оңу чуту улетпүргүн практикамы биле эки холбоштырганар. Хоорайның партия чырдымшыкынын четкизи 1110 кижи өөренип турар.

Пропаргандистеринг составы эки шийтинген. Бүгү 42 пропагандистеринг иштинде 30 кижи дөң болгаш жоопсаа дөң эртенки, пропаганда ажалчыг ийи чылдар өрү ажалдаан 24 дуржууга эштер бар. Политиктиг болгаш өрөм билгилер темаларына 700 ажал лекциялар өрткөн чылдыг ийги чартында номчутууга.

Чер-чер Советтеринге сонгулаларын белеттерининг үсүндө хоорайнын чуртагы чоңуун ортузунга улу ажал чорутууга. 20 агитпунктуларга 1000 ажал агитаторлар ажалдаан. № 5 школанын бажыныгы эш Колесниковту, «совхозрайон» автобазына эш Азовту, № 12 школанын бажыныгы эш Лутун өргөкчизин агитпунктуларын эң дээр ажалдааны денелдери чутула. Ила-ажаа Бизиз ажалчы сурда агитпункт өргөкчизин эш Луд чуту чоң ортузунга агитация ажалын чорудары биле кызгаарлатынмай, сонгучуларын илетелери амырдалаг боттандырар агитаторларын бүгүн организациа шындыг. Ол ажалчы сурда бир бажынын клуб кылдыр дерип тургусан. Амыг үдө ила кино көргүзүлгөн ургучу болуп турар. Аныктар ажаа дыштангылазын холдурттир турарлар. Чуртталга бажынарыча радио шугуун кириген. Четпее ажалды турган магистрия ажалы сөөгү үдө экижидер. Ол бүгү ажалчы боттандырар тазы-биле чогуур организациаларын мурунга айтырларын агитаторлар ургучу тургузуп тургаш эки түнелди чедип алган.

Чер-чер Советтеринге сонгулалар соода агитпунктуларын ажалы база-ла ур-

гучулар турар. Хооронкоматта эш Неленин, № 5 школада эш Зайцевтин, № 3 школада эш Петровту өргөкчизин агитпунктулар бо хүнерде база-ла эки ажалды турарлар. Бүгү парторганын ажалчыларын сорууга болза, агитация ажалын чедикшиининг улам быжыт-лаары болур. СЭКП-нің Дзед Советинин алдыгы сессиясынын, СЭКП ТК-ның февраль Пленумунун шийтилерин болгаш Октябрьдин социалист Улут революция-ынын 40 чыл оңга утуштур келзе ажал-агылны бүгү ажал-шчилеринге СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ның министрлер Чөвүленин кыгырын, Улетпүргө болгаш тууга өргөл башкарар чорукту организациаларын улам ийи сайырап-гайдыр дугайына эш Н. С. Хрущевтин илеткелениг теистери амыг үдө бүгү агитаторларын ажалчыг бол програм-мазы болган турар ужурут.

Ол чутула документтерин ажалчы чонну ортузунга табылбарлар тазы-биле ажалды хоорайда улам калбарып турар. Ажаа холбоштыр чонну политиктиг болгаш күш-ажалын көдүрүшүнүн улам-на күштелген. Бүдүрүгө черлерин ажалы экижидер турар. Олар өрткөн чылдын бүдүрүгө планын 103,7 хуу күтсөт. Бо чылдыг бүдүрүгө планынын күтсөдөн улам-на экижидер. Бүдүрүгөн ажалы планы — 126,1 хуу, февралда — 117,4 хуу күтсөт.

Октябрьдин социалист революция-ынын 40 чылдыг чедикшиининг ужура-жыр дөң социалист чарып калбарган. Алгы завоу (директору эш Скрыль, парторганизация секретары эш Ермолаев) бо чылдыг бирги кварталын бүдүрүгө планын 122 хуу күтсөт. Ажалчылар ортузунга масса-политиктиг ажалды төп автокостелге мастерсаазынын партия организациалары (секретары эш Будин) ба-за-ла экижидер. Ила лекция номчула-лары ургучу болуп турар. Хана солун болгаш «Кроводил», «Нанын» ургучу унуп турар. Харызаанын хоорай кон-торалары партия организациалары (секретары эш Булатов) масса-политиктиг ажалды эки дуржууга көргүзүп келген. Коллективтин ажалдакчылары ажал ийден эвезин эвез лекциялар номчула-лары, неделя санында политформация-лар болуп турар. Хана солун (редактору эш Меркушин) 1956 чылда 15 катап үгөн. Сатириник «Кроводиллер» бүдүрүгө чутууга ургучу унуп турар. Чорутууга ажалды ажалчы, алба-ла ажалчыларын меделерин бедиринге, күш-ажалын сагыла-чуррун быжы-лаарына улу ролду ойноон.

Хоорайнын школаларында 267 башка-лар ажалдап турар. Ол болза ажал сажакчыларын коммунист кичизиндегизин дөң чутууга ажалды турар илеткелениг болур. Оларын политиктиг кичизиндегизин СЭКП хооромун болгаш партия ага организациалары база-ла саты салып турар. Башкалар бары-ла шунтуу боттарынын ийи-политиктиг билин болгаш ажалды мергешилин бедир турарлар. Ила-ажаа 40 кижи Бизизин, Абаланын, Красноярскийн башкалар институттарынын зооинженери, 22 кижи марксизм-ленинизмдин көзөңкү университетинде, 194 кижи партия чырдымшыкынын эсе хевирлеринде өөренип турар. Дык хей башкалар агит-

ция ажалына илеткелит кирип турарлар. Башкаларын бүдүрүгө черлерин биле харызааны экижидер.

Ила-ажаа чамды башкалар боттарынын теоретиктиг билин база башкалар мергешилин бедирпей келген. Марксизм-ленинизмдин көзөңкү университетинде эштер Троицкая, Якушева (№ 1 школа), Морозова (№ 3 школа), Степанцева, Хухрева (№ 7 школа), Арагача, Морозов (№ 2 школа) дык хей кичээ дөң олорушмай, семинар илеткелерге илеткел чок кирип келгенер. № 2 школада башка эш Котова кичээлерге ургучу келбей тургаш, көзөңкү университеттен үндүргөн. № 2 школанын партия организациаларын секретары эш Неленин марксизм-ленинизмдин теориясын боттары өөренип турар эштерин өөренилген контролдуулар турар.

Ол ила-ажаа чамдык бүдүрүгө коллективтеринде болгаш албан черлеринде кичизинде ажалы ам-даа куду денелдиг турарын айтыр чутула. Ол дугайын партия, профсоюз, ажал-агыл организациаларын чамдык ууртучуларын тазыынан чоң ортузунга политиктиг ажалды чедир үсүлөйин — турары-биле табылбарлар керек. Политиктиг ажал ажал-агылнын, амырдалыг практиктиг сорууларын холдур туруп турар фактылар бар. Чижээ, горно коллективте (парторганизация секретары эш Шестаков, местком даргасы эш Сукачев) политиктиг ажалды хевир тазы-биле эки организациаларын деп санап болур. Номчутууга лекциянын-даа саны ийи хей. Ила-ажаа горно бараан саарылазынын планын күтсөтпей келген. Магистриянын чамдык ажалдакчылары, оң иштинде ууртучулар (Назов, Бакуров) ургучу араалаш, чурум чок үдөлдөргө кирип турар. Горно шугуунга сажакчылар ургучулушканар.

Даарылыга комбинатты экижидер ажалы база-ла экижидер. Комбинатта 8 коммунистер кайда-даа өөренип турар. Пектерге агитация ажалы чоруйын келген. Ажалчылар хуралдары болгаш бүдүрүгө чөвүл-хуралдарын ховар чымылрып турар.

Чонну кичизиндегизин кино, театр, культура бажыны, ажалчы клубтар болгаш күш-культура бажыны улу ролду болур ужурут. Оларын ажалында улу четпестер бар.

Партия организациаларын сорууга болза, партия чырдымшыкынын четки-инге кичээлерин ийи денелди улам бедирткан, өөрдегиз чылын организациа доозар, лекция пропаганда-ын экижидер, агитколлективтерин болгаш агитпунктуларын ажалын докта-мал башкалары болур. Ажиттор болгаш пропагандист бүдүрүгө оонашкан ол партиягиз даалганы харысалганын-биле көрүп, чоңуун ортузунга күн бүрүн табылбар ажалдарын улам күштелдирер күтсөт.

Кайда-ла партия-политиктиг болгаш партия-организациа ажал эки тургустууга болур, ила ажал-агыл, культура тургузушкунун чедикши-нери хей болур дээрин утуп болбас.

А. ПОЛЯНОВ,
СЭКП Бизиз хооромунун пропаганда болгаш агитация илдининг өргөкчизин.

Колхозтун мурнакчы аңчызы

Току районда «Совет Тына» колхозтун дуржууга аңчыны М. Бенден 1956—57 чылдарын күсү болгаш кышы аныр сөөгүнүн үсүндө хей түндүг оруганы болуптун төрөөн колхозтуга тып берген. Сөзүнүн дуржууга ол 35 киши, 500 ажал диниян анал тып, оортон 13 мул рубльди колхозтун оругазына кириген.

Колхозчу аңчынын бо чедикшиини Октябрьдин 40 чыл оңуун байырамына күш-ажалы биле болур.

Чуртута: Михаил Бенден.
Сөзү Я. Ондарыны.
Фотоу П. Головостуу.

Артельдин дээр бызаңчызы

Биз-Хем районун Денин аттыг колхозтун туугучу эш Шырапай артельдин дээр туугучуларын бирээ. Тос ажал чылдын дуржууга оң кымын-на-ла туугулары чок. Туугу билес кишилерин тууга ол өөрдип турган, оон өөргөн кишилер, ол богу Таралыг улу школанын, 8 чуртталга бажынарын туугу доосаа.

Ол хоочун туугучу колхозчу Чамы-райн чазанын, колхозчу Хартаын улу билес кылдыр өөрдөп калган. Оң ажал колхозчулар оң дуузын-биле туугу ажалына өөргөн. Эш Шырапай ам 70 хар чедип, намын-кыраан-даа болза, мал чөм бедирткен, шанаа, терге септор, аар-саар ажалдарын кылышкан турар.

Организастыг күш-ажыл

Өвүр районда «Совет Тына» беш чылды колхозта туугу ажалы чедикшиининг чоруп турар. Бо чылдыг тууга-ларына четир 1850 кубометр мынты бедирткен, шунтуу сөөртүп экеп алган. Колхозтун туугу бригадалы ажал чык-тарынын айы-биле 5 ажалдар кылдыр утуп алган ажалды турар. Бригада 1 автомашинаны, 45 аттарын быжылаан.

Организастыг ууртууганын болгаш кымын-ага ажалын түнелдиге бригада апрельдин өргөнгө чедир 16 чуртталга бажынарын кымын дооскан, 30 бажы-нарын кырылаан, **И. ЧОЗАР.**

НИИТИ САННАРНЫН АРТЫНДА ЧАШТЫНЫН ТУРАР ЧЕТПЕСТЕР

Биз-Хем районун Сарыг-Септе улетпүргү комбинатынын бирги кварталда ажалы-нын түнелди үгөн. Комбинат ийги про-дукция бүдүрерин квартал планын 214,3 хуу күтсөт. Бодаарга, ол бүдүрүгө кончуг эки ажалды турар ила-ажаа сажындар. Ила-ажаа, планын ооналалары комбинаттын күтсөтүп турарын хандыр анализтен көрө бээр, ды-ка улу четпестер дөң-на илереп кээр. Чижээ, комбинат бараанын продукцияны бүдүрүгө планын күтсө 69,4 хуу күтсөт. Оон ийи ажалдары — 76,3 хуу, ийи бедирткен — 74,7 хуу, туугу ийи сөөртүп — 70,3 хуу, металл кылы-ларын — 32,6 хуу, ийи ажал — 22,6 хуу, хевир дээрларын — 59,6 хуу күтсөт. Болгаш ийи ийи кымын, чугай бүдүрерин, тергелер кымын шугу күтсөт.

Комбинат продукцияларын ассортимен-тилер айы-биле бүдүрерин кичээтпей салбайн турарын ужурут чутула? Бо айтыртын харылаары берге эвес. Бо чы-мын баштайгы айларында улу сөөк дүш-көш, «Бизиз туу» колхозтун Денинге, «Октябрь 14 чыл» колхозтун Мергелге, Денинге даалган дээрлерин ажалда-кылар дөңуун каапан. Ила-ажаа, ком-бинаттын чымын күжү-биле ажалдар дээрлерин районун, колхозтарын, кол-хозчуларын чыгыларын күтсөтүп турар.

Сарыг-Септе райдетпүргү комбинаттын планын ооналаларын ассортименттер айы-биле күтсөтүп кылдыр бүгү эргалар-лыг. Ила-ажаа, дирекция чери ийи план күтсөдөн чок кичээтпей салган, ассортименттер айы-биле продукция бүдүрерин керекте албаан калча-даа таарышкан.

Ам ийги квартал өгөлөн. Комбинаттын мурунда кончуг улу сорууга тургустууга. Бо чылдын Сарыг-Сепке ортук шолондон чутула кылып эгелер. Оон ийи инфекциялыг аарыларга улу корустун, култура бажынын болгаш эсе-даа хей-хей туугуларын база бажынарын пекчаларын салгында болгаш септоринге бир миллион туубу негетинип турар. Ила-ажаа комбинат туубу бүдүрер черин чыгы үдө ажал-дарына таарымчалыг байдалдарын ила-ажаа чөтө бедирткен алган.

Комбинаттын дехтери болгаш денс-кэри хиринг, корум-чурум чок. Ила профсоюз организациа (даргасы эш Алыев) ол бүгү чүдөлөрн хайгаарып көрбөй турар.

«Улетпүргү болгаш туугучу өргөлө башкарар чорукту организациалар улам ийи сайыраптайдыр дугайында» эш Хрущевтин илеткелениг теистери бүгү улушун чутулазын көрүнтө солунна-га параш үндүргөн. Ила-ажаа, ком-бинаттын ууртууга бо тазы-биле кан-дыг-даа ажал чорутууга.

Комбинаттын дирекция чери, партия, комсомол болгаш профсоюз организаци-алары бирги кварталдын түнелдеринден чогуур сажындарын боттарына алган, октябрьдин социалист Улут революция-ынын 40 чыл оңга чедикшиининг ужу-ражыныча уланган кемчелерин амы-тааштан боттандырар эгелесе чотула.

С. ТАМБА,
«Шындык» корреспонденти.

Дамчыдыганы экижидер

Эрөн районун бүгү колхозтары болгаш район төвү радиошугууга. Ажалчы чон сөөгү меделерин динияп турарлар. Ийи болза-даа радио дамчыдыгында четпестер хей.

Районун харылаа конторазынын радио бедирининг ажалдакчылары чамдык дамчыдыгы чотуу шындыга эгелесер, дамчыдыгы чоруп турганда улеткелдер чоруктар бар. Бо байдалдар радио дынча-чыларынга таарымча чок чорукту бол-дуруп турар. Дамчыдыганы чотуу-шындыга чоруп, улеткелдер тазы-биле харылаа конторазы кемчел албайн турар.

Колхозтарда радио бедирлерин база-ла багай ажалды, дынчагыларын негел-дезин хандырбайн турар. «Коммунизмче

орук» колхозта радио бедирининг ажал-дакчыны Доржуа дамчыдыгы чотуу тур-ча улеткелдир, мытты эвин эрттир бер-дилер азы чавызылар чоруктар бар. Оң ужурунда радио дынчагыларын чам-дык чутула дамчыдыгыларын шаза дып-нап турарлар.

Районда радио бедирлерин, эң ила-ажаа районун харылаа конторазы дамчыды-ганын шын таарымчалыг тургустуу турарын, дамчыдыгы эй-шаанда эгелес-азы электе сөксөп аар чоруктар хей.

Районун пропагандинг болгаш кичизининг радио бедир дөң районун партия болгаш совет органны кемчел алыр негетинип келген.

Н. ШОМБУН.

Фото-чурок буруудадып тур

Чуртталга бажынарын туугу калбарынын улу ужу-дуузын Совет Эвиленин Коммунист партиянын Топ Комитетинин декабрь Пленуму оонаш аптыган. Ийи турбуже, чуртталга бажынарын туугу калбар-тын тазы-биле чутула сорууга культура өргөкчизинг типографиянын ууртучуларын эштер Бергер, Бражников олар четпес күтсөтүп турар.

Улу чуртталга ийи кав бажынын туугу типографиянын дирекция чери Бизиз хоорайнын Степана кудумчууга организациа эгелескен бээр ам ды-ка үр үе өрткөн. Ул бажынын 1956 чылда-ла ажалга кирип ужурут турган, а ол ажаа чедир ажалга кириб. Ила туугу ажалды сөксөдө бээр элден кам айлар өрткөн.

Шала кылдыган ол бажынын туугушкуну ара сөксөп ужурунда оон ажиттери, сонгаларын аастылары, суугулары ам уренип эгелес. Типо-графиянын директору эш Бергер ол бажынын бо чылдын ажалга кирип болд турар ирги бе?

Чуртута: Степана кудумчууга шаза кылдыган бажынын ийи хевир.
Сөзү Г. Соанскийни.
Фотоу С. Фокостуу.

Культура албан черлерининг ажалынче кичээнгени улгаттырар

Культура бажынарын, номчула чер-лерин, библиотекаларын, кымын булчуңын партия организациаларын политик-кижизиндегизин болгаш культура масса-дыг ажалдарын чорударына даалар чуту-лаа чери кылдыр тургузар сорууга партиянын ХХ съездин салган. Ол соруу-ганы чедикшиинг күтсөтүп дөң, культу-ра албан черлерининг ийи четки-лерин көдүрүп, оларын материалдыг базаларын быжылап, калдарын ийи шийип алыр болгаш оларын ажалын үдө-зини-биле экижидер керек. Партиянын болгаш чазактын хүн бүрүдө дулаам-чанын ажалы-биле Тыза областын культу-ра албан черлерининг ажалы элден экижидер, оларын саны өзүп турар. Бүгү улушун социалист чарымын кириш-тишкан, областын культу-ра албан чер-лерининг ажалдакчыларын хей келин боттарынын күтсөдөн күтсөтүп турарлар.

Сөөгү үдө боттарынын ажалын элден экижидип турар культу-ра албан черлери бисте эвезин эвес. Биз-Хем районун Басте келзе клуб (өргөкчизин Некрасов), Чөөн-Хемчик районун «Искра» колхозтун клубу, Балгазын келзе Советте культу-ра бажыны (директору Тютюнян), ол ийи-ажаа Биз-Хем районун Медеведкала, Бай-Тайга районун Бай-Тайга, Чаз-Хел районун Бара-Талда келзе библиотекалар ба-гай эвес ажалды турар. Кино ажалда-чыларын эштер Хазыт, Базир-Тараа, Жу-динов, Шынов олар чоңуун ортузунга улу хушуткелди чаалап алганар. Чаз-Хел районун культу-ра бажынына Тама-ра Аякимовга ууртуган уран-чүл бол-гаш областын кергекчилер кооперациа-ынын уран-чүл көрүдөлөнгө улу чедикшиинг ойноон. Келзе клубтарын ажалын экижидерге аныктарын обла-стын фестивалына калбарып турар бедирткен, чер-черде өрттүп турар фести-валдар, кергекчилер кооперациаынын кемчелерининг болгаш ажалдакчылар-

нын уран-чүл көргүзүп улу денелди-лөп болуп турар.

Ийи болза-даа чамдык чедикши-нер-биле кергештир келзе культу-ра ал-бан черлерининг ажалында ам-даа улу четпестер бар. Бол четпестерин бирээ болза, культу-ра албан черлерининг бажынарын база оң материалдыг база-зынын четпезин болур. Областа 80 кол-хозтарын күтсө 18-инге клубтар чок, хей-хей клубтар, библиотекалар бажы-нын кончуг тыпкан, культу-ра массалыг ажалдарын чорударына таарымча чок. Чижээлээр, Улут-Хем районун Мама-нов аттыг колхозта библиотекта болгаш клуб чангыс бичи өрөөдө. Бай-Тайга, Эрэн, Танды районнарын библиотекалары база-ла берге байдалдарда туруп турар. Ила ноомарын ол-шын черлерде ажаап турары-биле өрөкчип турар. Бай-Тайга районун Бөл-Сөөктө, Барыны-Хем-чик районун Аясы-Барыкта, Каз-Хем районун Бүрөн-Аясында библиотекта шугу чок. Ол черлерде колхозтар болгаш келзе Советтер клубтарын, библиотекаларын бажынарын туугурын ийи чер-генин керсе кылдыр санап турарлар.

Чамдык черлерде клубтар болгаш библиотекалар бар болза-даа, олар ыракта-ла чедир деритип, шийтишкан. Өвүр районда клубтарын чангыс аай хевирлөп ча бажынарын туткан. Ила-ажаа оларда олурар сандалар чедипчө, сепе-зын деритип, көзөгелери чок. Сут-Хел районун Хөр-Тайга, Бора-Тайга, Сут-Аясы суурларын база Киров аттыг колхоз-ту клубтары база-ла мындг байдалдыг. Ила-ажаа кымын үдө келзегин чамдык культу-ра албан черлери сөөк, олурар мын чок, элден берге байдалга таарымч тургузаанар.

Бистиг ажалымыста ийи дугаары чөт-пес чуту болза, калдар дугайында айты-рып болур. Областа культу-ра албан чер-леринде мергешидип, ила-ажаа үдөли-

чуртталга чондан үгөн калдарын саны эвезин. Барыны-Хемчик, Току, Өвүр, Улут-Хем районнара, ол ила-ажаа Мугур-Аясы-нда, Төзиде культу-ра бажынарын ула-чугу ууртучуларын тускай өрткөн-дөр чок. 63 библиотекта ажалдакчыларын күтсө алы кижи библиотекта тазы-биле тускай өрткөн. Келзе клубтар ажалдап турарлар улу тазы-биле чангыс-даа тускай өрткөн кижи чок. Хей-хей клубтарда болгаш чамдык рай-оннарын культу-ра бажынарында безин бажыны чок.

Культу-ра чырдымшыкынын ажалда-кчыларын дугайында чамдык партия, совет органны кошок сажы салып тур-гар. Ила-ажаа ол калдарын политиктиг кичизиндегизин, оларын мергешилин бедиринге кичээтпейн четпес улааны ып, оларын семинарларын таарымча болуп өрттирп турар. Ийи байдалар Тө-Хем, Бай-Тайга, Барыны-Хемчик, Сут-Хел болгаш эсе-даа районнара бар. Ол районнарын райуускомнарын бол-гаш партия райкомнарын ажалдакчы-лары культу-ра ажалдакчыларын семинарларынга кошок кирип, оларын мурунга лекцияларын, илеткелдерин хол-но кымып турарлар.

Библиотекаларын болгаш клубтарын ажалында четпестер болза, областын культу-ра өргөкчизин болгаш районна-рын культу-ра илдинерин ам-даа кошок ажалдап турарында улу хамбар-жыр. Оларын ажалдарын планын чор-ук чок болуп, кабинетте олур хей-хей доктаалар, саавырлар бижиринге 1-е шакты чаргыдап турарлар. Культу-ра өргө-кчизин ажалдакчылар чар-черге дуза көргүзгөн-биле ургучу сорууга чал-ла турар болза-даа, олар практиктиг дузын чер-черге эвезин көргүзүп, өргөкчизин сур-гаалдар кымын биле кызыгартыпкан турарлар. Чамдык районнарын культу-ра илдинерин ила-ажаа эш Прудников (Улут-Хем), Шевченко (Танды), Монгу-ола (Барыны-Хемчик) олар чер-черге хол-вар барып, практиктиг тодаргай уурту-уга кабинетчи байда-биле соолаанар.

Культу-ра албан черлерининг ажалында четпестери партия, совет болгаш комсо-

А. ЕМЕЛЬЯНОВ,
Областын культу-ра өргөкчизинг на-чалыгынын ороолгачыны.

Даштыкыда

Грециянын демократтык парлалгазынын медеглели

Египет. Израиль эжекечлерден хосталганга Газаны чогуу хаймышкында. Улуу Бо. Хунерде Газала, Рафаала, Хан-Юнисте улустун массалык чыкаалдары болуп турар.

Совет-кыдат садыг харылзааларына

Совет-кыдат садыг чугаалажышкынын чедишкенин доозуганын түнеленде Совет Социалисттик Республикаларынын Эвелелини болгаш Кыдат Улус Республикасынын аразында 1957 чылда садыг сазылгазынын дугайында протоколга 1957 чылдың апрель 11-де Москвага ат салган.

Ийн чурттарын улус ажыл-агыйнын херектеринге дугаажычар хей барааннарнын протоколга айтып турар. 1957 чылда Совет Эвелели Кыдатта металл кезер станоктарын болгаш дарган-пресс деригледерин, нефть өрүмнөк тыгарынын болгаш даг-шахта деригледерин, геологтук шилчилге ажыл чорударына деригледерин кыны болгаш еске-даа барааннарнын бээр.

Кыдатта хамааты ужал-чүүлдүн хөгжүлдези

ПЕКИН. (СЭТА). Соалгу чылдарын дургунда Кыдатта хамааты ужал-чүүл дугаажычар. Агаар транспортунун чегини политиктиг болгаш экономикастиг чугаала тентерин кириштиришкан, чуртун 40 хоорайларын хаара түзүп турар. Кыдат Улус Республикасынын наймалы Пеккин хоорай чуртун 16 хоорайлары-биле, оларын аразында Кунмин, Чунцин, Харбин, Кантон болгаш оон-даа ескелер-биле ужал-чүүл шугунары-биле харылзаалыг.

Венгриянын шөлдеринде

БУДАПЕШТ. (СЭТА). Вентр Улус Республикасынын шөлдеринде чакы таралта килин түзүп чоруп турар. Венгриянын Ажылчы-Тараачын Чазанын кижигүнчү чер азымынын министри Имре Делен СЭТА-нын корреспондентин-биле чугаалажышкынын дугаажычар азымга, машина-трактор станциялары чакы хову ажылдарына баш бурунгаар бетелкенге болгаш ол ажылды калбаа фронт-биле чорудуп турар. Тараачыннар үзүн материалдары-биле бүрүн хандырткан, оң чамдыкын олар кургунун төпчүткен фондундан алганнар.

Нинти таралта шөлүнүн хемчээлин өрткен чылдың биле хөзөр артырган. Ыччалза-даа бо чыным хей чылдыг үнүштерин болгаш мал чекни культурааларын

Сонгу Ирландияда болушкуннар

ЛОНДОН, апрель 10. (СЭТА). Сонгу Ирландияга хамаарышас чорук даш база Ирланд Республика-биле (Эйре) ону катап каттыштырар даш демисел үргүзүчүлөр турар.

Пресс Ассоциациянын агентлигинин дугаажычар азымга, «Ирланд республикачын ария» дээр чазыг организациянын болгаш агаар-десант дивизиянын болгаш агаар-десант дивизиянын хевирлеп тургузуп турар. Бо чылдың июльдин 1-ге чедир чада-шериг дивизияларын НАТО-нуң чепсектиг күштеринин составына киригир турар.

Барыын-герман армияны тургузуп турары

БОНН. (СЭТА). Германиянын Федеративтик республикасынын камгалаа министри Штраутен парлалга конференцияга апрель 8-те делегациянын дугаажычар азымга, амыг үде Барыин Германияда үш чада-шериг дивизияларын, ийн танка дивизияларын, бир даг-алыткы дивизиянын болгаш бир агаар-десант дивизиянын хевирлеп тургузуп турар. Бо чылдың июльдин 1-ге чедир чада-шериг дивизияларын НАТО-нуң чепсектиг күштеринин составына киригир турар.

ТАИЛАНДЫДА ИИ АМЕРИКА ЖУРНАЛДАРЫ ХОРУГАДАНЫ

БАНГКОК. (СЭТА). «Бангкок пост» солунуң дугаажычар азымга, Таиландынын полициясынын департаментин «Пикчер дайжест» болгаш «Эраунд уорлд конфиденс» деп ийн америк журналдарын сөөртүп киригирин болгаш нелтердерин тус черин парлалгазынын болгаш чуртун хей-ниинизини мыймышкыны-биле хоруглаан, чүте дөргө ол журналдар тандан нациянын болгаш Таиландынын халкын дорамчылаа материалдарын болгаш чүтүдери сөөлүг үде парлап турган.

ССРЭ-нин болгаш Кыдаттын аразында садыг харылзаалары

„Грециянын иштики херектеринге каржы холгаарлаашкын“

АФИНЫ. (СЭТА). АКШ-тын Грецияда азияни Аллен «Элефтерия» солунга харым бергеш, чуртун политиктиг партияларын өөредир дээр орадажышкыны кылган болгаш социалист лагеринин чурттары-биле Грециянын харылзааларын ажикидеринге ууруланын чугаалажышкынын таймбырлавышкан, Грециянын демократтык парлалгазы Алленин ол чугаазын «чуртун иштики херектеринге каржы холгаарлаашкын» кылдыр айтып турар.

«Дөргө Алленин директивалары» деп атегил мурнуку чүүлүн «Авги» солунун бижжени болза: «Болуң азиянин дамчыштыр күрүн департаментин бистерден күнү негеп турары ол? Бир эвес Алленин дипломаттыг «магнанышкыны» ан октаптар болза, бистиң «улуг ажилчылыви» Грецияга улур чажырткымас империализмг политиканы бистерин мурнувуска туруп келер».

«Америкаларын планы чүд дөргө», Грецияны атомун дайыны өөскүдери планцарм кылдыр хуулдарын, бистерин-биле найраалдыг социалист болгаш атом курувудерге улур АКШ-тын чорудуп турар кампанияга Грецияны ойнаар кылдыр болур» деп ол солун бижжэ. «Алленин бодалы-биле алырга, Греция чеге

талакы чурттар-биле болуң харылзааларын ажикидес ужурут, чүте дөргө Греция америкаларга харын «АКШ-тын бурунгаар иткен таңым албанын чеге» болуп турар деп ол солун демдеглез.

«Бистиң иштики херектеринге америкаларын чач холгаарлаашкынын грек улус ханы чүдкениншик-биле болгаш таарымнас хөм-биле күрүп турар. АКШ-тын бистерге база дөп турары каржы болгаш дайымыраа политиканын хазырыштыр моон-биле калы чон улуг дүвүрөөнүн хаймыштырар турар».

Аллен болза Грецияны коча чурттарга улур атомун агрессияга планцарм кылдыр, арабтарга улур атомун коргунушкунун чурту кылдыр хуулдарын күзеп турар-биле. Ыччалза-даа агрессорларга улур алдыган атомун улур хемчеглерин объекти болурун күзөйи турар грек улус Грециянын ыччаар хууларын күзөйи турар. Грек улус болза улус демократиянын чурттары-биле болгаш араб күрүндер-биле таймыч чурттаарын күзеп турар, чүте дөргө ол чурттарын улустары Киприн хостары даш демисел грек улустун өң-не шыны ажилчылери болгаш өңүстери болуп турар» деп «Авги» солун түнеленде бижжэ.

Америк монополияларын кончааларынын өзүп турары

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Америк монополияларын кончааларын 1956 чылда чаз өзүшкүчүн дугайын Юнайтед Пресс агентлиги дугаажычар.

Хей шериг материалдарын берикчил болуп турар мортанга-дипону «Дженерал моторс» деп монополия өрткен чылын 847 миллион доллар азыг арыг оруткан алыг.

«Стандарт ойл компани оф Нью-Джерси» деп рефедержи нефть компаниязын 1956 чыл тергин кончалыг болган.

Египетте улур агрессиянын түнеленде Суец канал халдыга дөргө нефть аэвэженин холбаштыр барыын-европа чурттарына нефтини улагаттыган өрткө-биле садыгларын көвүдүткенин күсөл-биле ол монополия арыг кончалыг 100 миллион долларга көвүдүткен.

Американы Каттышкан Штаттарын фермерлери буттарын байдалын ажикидес даш демиселни үргүзүлөп турар. Салып алыр өрткөтерин бедилерин дугайында негелден олар ийн үндүрүп турарлар. Ам хереклекчи сүт өрткө 25 центни төлөп турар; фермер оон чүткө 6 центин ал турар. Артыктын монополия хазырып ап турар.

Уш штаттарда фермерлер садыг компанияларын ойлалат турар. Чуртука: Калфорния (Нью-Джерси штатта) фермерлерин таңымдылары сүт ээзи сүдүн саржаг кылдыр черге чорударга ол сүтү черге төп турлар.

КОЛХОЗЧУНУҢ ХУДА ГИГИЕНАЗЫ

Эт-ботту арыглап, диштерин, холдарын, баш дүгүн шеригин ап чорудуп, болуң хамаарышкынын чүлөкөрүн (идик, ести, саван аймаан болгаш ескелер-даа) арыг-шерер эдилээр, арыг-шерерин чурумун сагып эдерери — кижинин хууда гигиенасы дээр билгил ол.

Хууну гигиенанын чурумун сагып эдерер чорук колхозчуларын калдыкшын камгалаарга улуг ужу-дузалыг.

Кеш кижинин амыралыгын улуг рольду ойнаар. Ону арыглап (чунар бажыга, душка кирип, сугта эштин) чоруга калдыкшын камгалап бажыларын дузалыг, кижини сергенеп болур.

Хову ажылынын байдалдарына кешке доозунар чыгыр болгаш олар-биле калы хей санын язым-бүрү микробртар тыптыр. Хирленгенин ужурудан кештин дөр үер бичин үтүгүштери дугаалыр болгаш кеш урелп эгелээр. Бир эвес кештин бичин үтүгүштеринге кире-биле калы ирн үндүр микробртар кире болза, оон кырыга ирнин шившиклер-фуррукулар болгаш кештин еске-даа ирнелеп балыглары аарылары тыптып болур.

Кеште бичин кемдешкенин (сывырылчак, шиймактар) бар апарганда оларын дамчыштыр организмчик микробртар кирип, кешке болгаш кеш алаанда чак келжыгыштарынга язым-бүрү аарыларын, — кадагаларын болгаш ескелерин-даа өөскүдөр.

Кешке нефтьпродуктулар (бензин, керосин) үргүлчү дөп чоранда чалаачы, трактораст, комбайнер кижилерге үстүгүлр дээр кеш аарылары тыптыр.

Кешке ирнин шившиклер тыптырар аарыларын болдурбазын кол аргалары болза, хууну гигиенанын чурумун шынгын сагып, кешти арыгларга база тускай хептерин үргүлчү чуруп болур. Сывырылчак, шиймак черлерин мод азы бриллиант деп даштын көк картмы-биле чогуур үзүндө өгөн-чазга олар ирнин шившиклер үнер аарыларын база-ла болдурбас. Устүгүлр деп аарылардан камгалаарын төлөө, кывар чүлүд оварымчалыг кудуп, ону эытке болгаш тускай хепке дээрли, бычаштырбас херек.

Эт-ботту арыглап чоруп төлөө, чунар бажыга саван-биле үргүлчү чунуп, иштики ак хептерин солуп чорудуп чугула.

Эт-ботту саванянып чунарга кешти дерден, оон үтүгүштерин үстөн, хирден болгаш микробртардан арыларар. Чунар бажыга нелелда бирден эвээр эвес катап чунарын кижини бүзүргө сүмелет турар. Хову ажылдарын байдалдарында эт-ботту ажыл доозулан соонда-ла чүп турар ужурут. Бир эвес хову дураларында чогууда хем азым хөл чок болза душту организмастары чугула. Ажил соонда сугта эштерге, душка кирерге калы хире таалаан чыгууга билигир болгай.

Диргактарын кыскалар кезип чоруп херек, чүте дөргө

узуң дыргактарын алдынга хир чыгыр, оон аразынга микробртар, хоралыг кыжа курттар чумургалары чоруп болур. Дыргак алдынын хирин саваняп, шетка-биле дүрбүп тургаш чүрү херек. Холдарын чүткө эртен, удаш туруп келгенде эвес, харын арыгларын бажыга барып чоран саванянда-ла саваняп чүткө чогуур. Арыг холдар—кадыкшылдыг магалималы—деп, улустун чугаазы халас эвес.

Шевергин эвес ал чоран буттардан багай чыт үер. Ол чорук болза шевергин эвес чоруп кижинин буттарын салааларын аразында дер-биле болгаш кеш үзү-биле холушкан хей харин чыгып, ирээниден болдунар. Оон агайда дер көвүдүндө буттар бичишкан берип болур. Ыччалза оларын хун бурла саваняп чүрү чугула.

Эт-ботту болгаш ылаңгыг холдарын арыг-шерер кылдыр чүп чорударга эвээр хей халдырлыг аарыларын, чижээ, диштеринин болгаш ескелерин-даа кижини бодундан чайладарыга улуг ужу-дузалыг.

Баш дүгүн хун-бүрүде ажаал, саваняп чүп чорударга дүжүп тоглавас, кеш аарылары база болбас. Ону изиг суга саваняп чүрү херек.

Халдырлыг аарыларын болдурбас сорулга-биле кижини бүзүр тускай арымалдыг, чеменир тускай савалыг болуру чугула.

Кижинин эт болуңга чыштыр келип чоруп ак хептеринге дер үс синигип, хирлени бээр. Оон ужурудан чунар бажыга чунган саванянда-ла оларын солудуру чугула. Даштын хептерин база-ла арыг-силг кылдыр эки ажаал: оларын курдап, доозуну шетка-биле үргүлчү аштаар херек.

Кижини бүзүр тускай орун херекселдерин (ак чоорганарлыг, чоорганарлыг, сырткыг, кудусту) болуп ужурут. Ак чоорганарын, сырткы хавын 10 хонук бүзүрүлдө-ле солудуру сүмелет турар. Чоорганын, сырткыг, кудусту үргүлчү силгип, агаарга салып турар херек.

Хууну гигиенанын даштын ажаары база хамааржыр. Диштерин камгалаар кижинин калдыкшылдыг улуг ужу-дузалыг. Чемени чынгээлгид болдурар төлөө, хоходу дайнал чызе чогуур. Чеменин үзүндө кижинин диштеринин аразында чом артым алдыртына бээр, оларын уштуп аштаваска ирн баксыраш диштерин үзүр. Удуур мурунда болгаш эртен диштерин порошок-биле шеткалап чуруп сүмелет турар. Диштер аразында чом артым эки аштап арыглар төлөө, диштерин шетка-биле үстүндө куду болгаш алаандан өрү дүрбүп чүрү херек.

Кижини үргүлчү, доктаамал шактарда чеменин чорза эки. Изиг чем-биле хунда үштен эвээр эвес катап чеменин чогуур.

Эр, херээжен колхозчулар Хууну гигиенанын чурумун сагынар. Ол чурумдарын эдерип сагыры кижинин калдыкшылдыг камгалаарыга болгаш дыка хей халдырлыг аарыларын халдырлыг дузалыг дээрин болар көрүр.

Тыва облыстын санитар-чиримышкын бажыны.

„Чылгычынын ыры“

Балбак-делем ховулар азрага көстүп келер. Ийн өөр-өөр чыгылар чайың ийинде бөдүңдө берген девөөлөп турар. Брак ховулар бурат колхозтун анык чылгычыны Түмөн Жаргаловтун ыры диктандып келер...

Бистиң кожавыс Бурат-Моол АССР-ниң чуртунган амыралынын, совет кижилерин сагыш-сеткил талазы-биле күжүгү дугайын көртүп турар «Чылгычынын ыры» деп хөгжүмүг кинокомедия шак ыччаар эгелээр.

...Анык оол Түмөнниң чангыс чер чуртуттары, ылаңгыа ону ырдап өөрткен кырган чылгычы Бама болза, Түмөнни Москваже, консерваторияже өөренип чоруттар сүмелет турарлар. Түмөн өөренип чоруттарга белен, ыччалза-даа ынаа сарыг Сосегден чарырындан харалап турар. Сосег ыччан башкы институтун дооскаш чедип келгеш, Түмөнни өөренип чоруттар чөпшөөрөөс. Ыччалза-даа Бама прейини мыймышкыны-биле Сосег оң-биле чөпшөөрөжир болгаш Түмөн ырак өрүкче айттыптыр.

Брак Бурат-Моолдан келген ыраажы, чылгыч оол Москвага келгеш, консерватория киригирин аэвеменин тулуп шадайып бээр. Оон ыраажы, үтү ажи-даа болза, музыка талазы-биле билин чок болган. Шылгалда тулуп шадаянындан мунгаран Түмөн Чайковскийнгиң турсаалынын чанынга кезе олура ууш бээр. Түмөн ажаа дүжүдө улуг композитор Чайковский-биле чугаалажы бээр.

— Петр Ильич, силерин агааларыңар улуг болгай, комиссия кижигүнери-биле чугаалажы бөрүр?

Чайковский ажаа «Музыкальная грамота» деп номну бээр.

Турсаала чанында улуп олурган билимдес чиктиг хентиг кижини дежурный шадга оттурган, шадга салбырынга эскер. Түмөнни шадгааның майору Бутров айттырган, оон үнүн чынаары-биле бөхү гилара тутташ, шадгааның стринанын дугайында башта ырын ир-аажылар. Анык оолдун үнүгө таарым-кан майор ону шадга черинге артырар деп шийтирээр. Анык чылгычы шадга черинге ажаалдып кирер. Ол ажаа кончү эки командир, хөгжү-омак Бутровтун дулутуру турары бот-тыныгыр уран-чүд болушкунга кирип турар.

Бир-ле катап аттыг кезек шадгаалар кудумчу-биле ыр-шорлуг чоруп орар. Кудумчу кезер черге шимчөөлөп доктап бергенде чанынга турган машинада Түмөнниң чангыс чер чурттуу Шатта турар. Ол, Москвага айт чарымынга келер. Айт чарымынга Түмөнниң муганын «Динамо» черинин «Черт» деп алы болгаш Бурат-Моол АССР-ден келген Шаттанын мунган азы бажында кожавачы берген чоруп орар. Түмөнни Шатта атың аскын тырт, оон башка сени дедир чана берген, колхозчуларга холтаар мен дээр. Ыччалза-даа Түмөн ону тоовас.

Шатта Москвадан эеп чана берген Түмөн Жаргаловтун байда, чүвү кылып турарын колхозчуларга холтап чугаалаар.

Жаргаловтун музыка талазы-биле билин бедидер даш майор Бутров орадажы турар. Консерваториянын студенттеринин концерти болуп турда майор Бут-

ров концерт чарлап турган кижини дилеп турган, Түмөнни Бурат-Моол консерваториянын студентин кылдыр ыралады.

— Бурат-Моолда консерватория бар чүе бе?—деп шадга олурган башкыларын бирөөн айттырар.

— Ажыттыкан чадавас боор...—деп бирөөн харыялаар.

...Түмөнниң төрөөн колхозтунга бурат улустуң национал наалым болуп тура! Ажаа болган айт чарымынга Шатта бичи черин алган өрткөтк белек-биле шалнадыр. Ол кырган Бамага чедип келгеш ол оон атың эки мунганы даш болушкун мөңгүн бижжэ белекес сугар. Ыччалза Бамадын чэни Сосегти кадай кылып аларын Шатта оон дилээр. Олар ийлаа хей улус аразында Сосегин дилеп чоруттар Сосег бир-ле шадга кижини-биле ужураштып турар, ол болза, Түмөн-дир. Шатта ол кижини таппы каап, дэши чоруттар. Түмөнге келгеш, Бама чангыс чер чуртуттарынын, оон болуң идегелдин күөспөтөн, метег чүдөк-бузар чүте даш ону аажок бак сөглээр. Ыччалза Түмөн Москваның консерваториянын бирги курувун диннаачы деп документин чоругарал-биле көртүрер.

«Чылгычынын ыры» деп кинону Бурат-Моолдун уран-чүд ажаалдычарын ийелейлиг киригилгез-биле «Мечеть» киностудиянын кылып үндүрген — республиканын культура амыралыг кайтамчыгы болушкун. Сценарий К. Минц биле Е. Помешинотун киригилгези-биле Бурат-Моол чогаалчыл Д. Вотожабай бижжэ. Кинода хей рольду тус черин театрларын артистери күөспөтүп турар.

Кинонун кол маалыры Түмөн Жаргаловтун ролун Бурат-Моолдун опера болган балет театрынын артист Владимир Малетов кончүг эки күөспөтүп шыдаан. Анык чылгычы төрөөн ховузуна хостут болгаш оыл. Оон ыры төрөөн черинге бараалатынган.

Шаттанын ролун күөспөтүп турар БМАСР-ниң уран-чүддерин ажаалды ажаалдычы Бунто Аюшин бөдүң бедик мергежилин, талантын көртүскөн.

Бурат-Моол артистеринин нийтин-биле чедишкенин ойнаанын демдегээр херек. Олар кино уран-чүдүн чедишкенин шийгээп ап турар деп чүвөөн бо кинодан көрүп болур. Кинону Сосегтин аймакка болгаш Улан-Удунга чыгыштыртырган. Ылаңгыа Түмөн демир өрткө-биле чоруп турар, а оон чангыс чер чуртуттары айттарлыг ону деп турар сценаны кончүг эки кылган.

Композитор Соловьев-Седой кино чурукка чогаалдык хей күшү киригир. Кинода ыраажып турар аялгалар, ылаңгыа төрөөн черинин дугайында анык чылгычынын ырын, ынакшанын аныктыг дүдөи онза эки.

Кинонун авторлары бөдүн совет кижилерин кайтамчыгы амыралынын, оларын өөрүшкүзүп болгаш таарымча чок чоруп, оларын чедишкенин бижжэ болгаш бергелерин дугайын шыны-биле көртүчүдөргө көртүп шыдаан.

Чазалга

1957 чылдың апрель 11-де үнгөн № 73 «Шын» солунун үшкү арында «Гарж тургузары чугула» деп корреспондентинин бирги абазынын бирги олургууда Улуг-Хем районун Сталин аттыг колхозу

деп частынганын «Чаз-Хал районун Сталин аттыг колхозу» деп номчуттурду. Бо частыг редакциянын ажаалдычы К. Кундунтун бурууз-биле болууга.

Редактор Н. С. ШОЙГУ.

Ойнаашкынын салымшыктардан ажаалга кассаларына салыңар

Ойнаашкынын салымшыктарын 1957 чылдың апрель 7-де Таиды районун Хову-Аксы суурга болган чээрби тоску тиражын

ТАБЛИЦА ЗЫ
Тыва автономнуг областың бүтү ажаалга кассаларында салдыган ойнаашкынын салымшыктарын моон адсанда дугаарларынга ойнаашкынар таварышкан.

Саннар №№	Салымшыктарын ортумак артынга таварышкан ойнаашкынын хууунун хемчөөл	Саннар № №	Салымшыктарын ортумак артынга таварышкан ойнаашкынын хууунун хемчөөл
35	200	537	25
47	25	573	25
108	25	604	50
142	25	678	25
178	25	694	25
235	25	730	25
255	100	761	100
299	25	831	25
342	25	860	50
383	25	890	25
421	25	952	25
465	25	960	25
509	25		

Тираж комиссиянын даргазы КУЗЬМИН, Тираж комиссиянын харысалгалыг секретары ИЛЬИН.

1957 чылдың ийгини кварталында «ШЫН»

солунун чылгазын хүлээп алыр үргүлчүлөп турар. Чагылганы «союзпечаттын» болгаш почтанын Кызыл хоорайга болгаш райондар салбырлары, оларын агентилери, почталыклар болгаш бурунгулелер, организациялар, колхозтарда болгаш совхозтарда хей-ниини организацияларын төлээкчилери хүлээп ап турар.

«Шын» солуну чогу